

Károly Nagy proti Maďarsku, rozhodnutí velkého senátu ze dne 1. 12. 2015

Stěžovatel: Károly Nagy

Žalovaný stát: Maďarsko

Číslo stížnosti: 56665/09

Datum: 01.12.2015

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: církevní právo, přístup k soudu, spravedlivý proces, zaměstnanci církvi

Český právní řád: čl. 16 Listiny základních práva a svobod
zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)

Významnost: 1

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí velkého senátu řeší střet pravomoci národních (světských) soudů a jurisdikční imunity církve v neprospěch státu a tím i odepření přezkumu majetkového nároku stěžovatele vůči církvi způsobem, který je podroben kritice v připojených odlišných stanoviscích. Za nepřijatelný je zde považován závěr o nemožnosti konstruovat hmotné právo (které národní stát ve svém právním řádu nepřiznává - viz bod 77) a dát tak průchod přezkumu před ESLP. Takové právo spatřují kritici v agenturním zaměstnávání, které dle vlastních slov stěžovatele mělo na daný vztah dopadat. Za daleko případnější je považován závěr, že čl. 6 se aplikuje na všechna práva obecně uznávaná domácím právním řádem; bylo-li zjištěno, že takové obecné právo existuje, kolize mezi specifickou imunitou podle domácího práva a právem na přístup k soudu nemůže vyloučit aplikaci čl. 6, ale musí být posouzena v rámci přezkoumávání legitimního cíle a proporcionality. K výše uvedené kritice je však třeba uvést, že Soud se pohyboval na značně úzkém právním terénu, když (z řady v úvahu přicházejících titulů) posuzoval toliko vztahy plynoucí ze jmenovacího dopisu (pastorem, tedy duchovním) vydaného presbytářem dne 14. 12. 2003 (viz bod 43 a bod 9 výše).

V nedávném nálezu sp. zn. III. ÚS 3591/16, ze dne 30. 8. 2017, dospěl Ústavní soud k závěru, že žádný orgán veřejné moci k výkladu kanonického práva nemá pravomoc (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 1240/09, ze dne 26. 11. 2010), neboť výklad vnitřních předpisů církví či náboženských společností náleží do oblasti jejich vnitřní autonomie a princip světského státu (čl. 2 odst. 1 Listiny) zabraňuje orgánům veřejné moci v tom, aby do této oblasti zasahovaly. Zákaz interpretace norem vnitřních předpisů církví a náboženských společností ovšem ještě neznamená zákaz jejich aplikace. Připomněl rovněž závěry ESLP, že ingerence veřejné moci do vzniku, změny či zániku služebního poměru duchovního vůči církvi, náboženské společnosti či jejich právníckým osobám je zásadně vyloučena, a to včetně možnosti soudního přezkumu (srov. rozsudek ESLP ze dne 23. 9. 2008 ve věci Ahtinen

proti Finsku, č. stížnosti 48907/99, či usnesení ESLP ze dne 30. 10. 2001 ve věci Dudová a Duda proti České republice, č. stížnosti 40224/98). Tento závěr se přitom uplatňuje bez ohledu na to, z jakého důvodu je vznik, změna či zánik služebního poměru napadán. Na druhé straně mimo tuto pravomoc nestojí ochrana právní jistoty a práv třetích osob, které s církvemi, náboženskými společnostmi či jejich právními osobami vstupují do právních vztahů. Jde-li o zaměstnance církve, náboženské společnosti či jejich právními osobami, kteří nejsou duchovními, mohou tyto subjekty jako zaměstnavatelé vyžadovat po těchto zaměstnancích v určité přijatelné míře loajalitu, spočívající zejména v dodržování hodnot těmito subjekty vyznávaných, včetně chování v souladu s nimi v soukromém životě [srov. například rozsudek ESLP (velký senát) ze dne 12. 6. 2014 ve věci Fernández Martínez proti Španělsku, č. stížnosti 56030/07, § 131; rozsudek ESLP ze dne 23. 9. 2010 ve věci Obst proti Německu, č. stížnosti 425/03, § 49], nesmí však být zbaveni možnosti soudního přezkumu ukončení svého pracovněprávního vztahu k takovému subjektu v plné jurisdikci [srov. například rozsudek ESLP ze dne 23. 9. 2010 ve věci Schüth proti Německu, § 69].

I když níže uvedené rozhodnutí velkého senátu může a bude vyvolávat řadu otázek podnícených argumentací v odlišných stanoviscích, nelze přehlédnout, že neopouští princip rozlišení duchovní a světské povahy interpersonálních vztahů, který cum grano salis může být označen jako „co jest božího Bohu, co císařovo Císaři“ a že stěžovateli nebyla zcela uzavřena cesta přezkumu jeho tvrzeného práva vyplývajícího ze soukromého práva (body 42, 69, 74).

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatel byl od roku 1991 pastorem v Maďarské reformované církvi. Jeho práva a povinnosti a jeho odměna plynoucí z jeho pozice pastora byly stanoveny jmenovacím dopisem vydaným presbytářem Reformované farnosti.

V červnu roku 2005 bylo se stěžovatelem zahájeno disciplinární řízení kvůli jeho výrokům v novinách. Církevní soud proto pozastavil výkon jeho funkce do doby rozhodnutí v disciplinárním řízení. Po dobu pozastavení výkonu funkce měl právo na 50 % své dosavadní odměny.

V září 2005 církevní soud prvního stupně shledal, že stěžovatel spáchal disciplinární přestupek, a byl proto zbaven funkce pastora. Církevní odvolací soud rozhodnutí potvrdil.

V červnu roku 2006 podal stěžovatel návrh na zahájení řízení k pracovněprávnímu soudu a dožadoval se zaplacení 50 % odměny, jakož i dalších benefitů, na něž měl podle jeho názoru právo v průběhu pozastavení funkce. Tvrdil také, že maximální doba pozastavení funkce byla dosažena dne 21. 10. 2005 a od tohoto data až do rozhodnutí o jeho zbavení funkce měl proto mít právo na plnou odměnu. Měl za to, že ve své podstatě je jeho duchovní služba analogická k zaměstnání.

Dne 22. 12. 2006 pracovněprávní soud řízení zastavil, neboť měl za to, že stěžovatelův nárok nemůže být vynucován před obecnými soudy. Na duchovní službu pastora se totiž nevztahují pracovněprávní předpisy.

V září roku 2007 podal stěžovatel návrh na zahájení civilního řízení. Domníval se, že jeho vztah s Maďarskou reformovanou církví byl upraven agenturní smlouvou a před soudem se domáhal doplacení své odměny. Dne 2. 1. 2007 okresní soud odmítl stěžovatelův návrh, neboť dospěl k závěru, že vztah mezi pastorem a církví nenaplňuje znaky agenturního zaměstnávání. Rozhodnutí bylo potvrzeno odvolacím soudem.

Stěžovatel podal žádost o přezkum věci Nejvyšším soudem. Dne 28. 5. 2009 byla jeho žádost odmítnuta, neboť shodně jako nižší soudy dospěl k závěru, že poměr mezi stěžovatelem a církví nenaplňuje znaky agenturního zaměstnávání a neřídí se občanským zákoníkem, ale církevními

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

1. Rozsah přezkumu případu před Velkým senátem
2. Na veřejném jednání před Velkým senátem stěžovatel uvedl, že uzavřel s Maďarskou reformovanou církví smlouvu o výuce církevní historie. Šlo o ústní dohodu s ředitelem Calvinistického lycea v Gödöllo, že bude učit církevní historii čtyři hodiny týdně, šlo tedy o aktivitu, která nebyla součástí pastorálního vztahu. Na podporu svého tvrzení předložil stěžovatel řadu notářsky ověřených svědeckvých členů presbytáře jeho bývalé církve. Vzhledem k tomu, že škola, kde vyučoval, byla financována ze státních zdrojů, šlo podle stěžovatele nepochybně o soukromoprávní smlouvu. Nadto stěžovatel tvrdil, že se na tuto smlouvu o zajištění výuky několikrát odkazoval v řízení před domácími soudy - nejprve v pracovněprávním řízení a následně také v občanskoprávním řízení a v jeho návrhu na přezkum Nejvyšším soudem.
3. Vláda zpochybňovala tato stěžovatelova tvrzení. Podle ní stěžovatel své nároky na platby související s jeho učitelskou a pastorační činností v prvostupňovém občanskoprávním řízení uplatnil s odkazem na jmenovací dopis, jímž byl jmenován do funkce pastora. Na zvláštní smlouvu o zajištění výuky se poprvé odkázal teprve ve své žádosti o přezkum Nejvyšším soudem. Ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud přezkoumal tvrzení stěžovatele o existenci zvláštní smlouvy o zajištění výuky s Reformovanou církví a shledal, že žádné nároky plynoucí z takové smlouvy nebyly uplatněny v průběhu řízení před nižšími soudy.
4. Vláda uvedla, že jakkoliv stěžovatel nárokoval v řízení před soudem prvního stupně platby za výuku, nikdy nspecifikoval, že tento nárok má svůj původ ve zvláštní smlouvě odlišné od jmenovacího dopisu. Domácí soudy nemohly proto jeho nároky posoudit jinak než jako vycházející ze jmenovacího dopisu, na nějž stěžovatel odkázal, protože nejenže opomněl zmínit existenci jiné smlouvy, ale také uvedl, že měl v rámci své pastorační činnosti povinnost organizovat a vést vzdělávací aktivity. Konečně rozhodnutí Nejvyššího soudu nemělo efekt věci pravomocně rozsouzené na případné nároky, které nebyly před soudem prvního stupně uplatněny, a stěžovatel tak mohl a měl uplatnit tyto nároky před domácími soudy, než se obrátil na mezinárodní soud, tak jak ukládá princip subsidiarity, na němž je Úmluva postavena.
5. Soud shledal, že stěžovatel skutečně zmínil své vzdělávací aktivity již v rané fázi řízení před soudem prvního stupně. Nicméně různé nároky, které vůči církvi vznášel, založil na jediném právním základě, a to na jmenovacím dopisu vydaném presbytářem dne 14. 12. 2003 (viz bod 9 výše). Například tvrdil v občanskoprávní žalobě podané k soudu prvního stupně, že stěžovatelovy pastorační aktivity byly mnohé. Zejména byl odpovědný za výuku a jako součást svých pastoračních povinností byl povinen se podílet na výuce (viz bod 17 výše). Stěžovatel nezmínil žádnou jinou smlouvu, písemnou nebo ústní, na podporu svých peněžitých nároků uplatněných u soudu prvního stupně.
6. Dále z předložených dokumentů plyne, že stěžovatel zmínil zvláštní ústní ujednání o zajištění výuky pouze ve svém návrhu k Nejvyššímu soudu (viz bod 22 výše). V rozhodnutí o tomto návrhu Nejvyšší soud uvedl, že stěžovatel neuplatnil tyto nároky týkající se zvláštní smlouvy o zajištění výuky před soudem prvního stupně (viz bod 24 výše). Vláda uvedla, že závěr Nejvyššího soudu nevyklučoval, aby stěžovatel uplatnil novou žalobu proti církvi založenou na takové druhé smlouvě, pokud měl za to, že světské soudy měly pravomoc rozhodnout o takových nárocích.
7. Pokud jde o řízení před Soudem, ve své stížnosti stěžovatel nezmínil zvláštní (ústní) ujednání týkající se výhradně výuky církevní historie, ani nepředložil žádné důkazy v této souvislosti během řízení před Senátem. Žádnou zmínku o takové smlouvě nečinil ve svých vyjádřeních pro Senát, ve své žádosti o předložení věci Velkému senátu ani ve svých písemných vyjádřeních zaslaných Velkému senátu.

8. Jak bylo výše uvedeno, stěžovatel zmínil existenci zvláštní smlouvy o zajištění výuky církevní historie ve svém ústním vyjádření před Velkým senátem dne 12. 10. 2016 a poté na výslovnou žádost Soudu předložil svědectví na podporu svých tvrzení o výuce na Kalvinistickém lyceu v Gödöllo.
9. Soud nicméně připomíná svou ustálenou judikaturu o tom, že veškeré námitky vznesené na mezinárodní úrovni musí být nejprve uplatněny u příslušných domácích soudů, a to alespoň materiálně a v souladu s procesními požadavky a lhůtami stanovenými domácím právním řádem (viz, mimo mnohé jiné, Azinas proti Kypru [VS], 28. 4. 2004, č. 56679/00, bod 38). Ve světle výše uvedených závěrů Nejvyššího soudu o tom, že stěžovatel neuplatnil své námitky týkající se druhé smlouvy před soudy prvního stupně v souladu s procesními požadavky maďarského práva, Soud konstatuje, že stěžovatel nevyčerpal veškeré dostupné domácí prostředky nápravy.
10. S ohledem na výše uvedené, jakož i fakt, že případ je Velkým senátem přezkoumáván v rozsahu, v jakém byla stížnost shledána přijatelnou Senátem (viz, mimo mnohé jiné, Béláné Nagy proti Maďarsku [VS], 13. 12. 2016, č. 53080/13, bod 43 a Blokhin proti Rusku [VS], 23. 3. 2016, č. 47152/06, bod 91), Soud přezkoumá pouze stěžovatelovy námitky týkající se jeho pastorační činnosti podle jmenovacího dopisu.
11. Rozsudek Senátu
12. Ve svém rozsudku ze dne 1. 12. 2015 Senát nejprve přezkoumal aplikovatelnost čl. 6 na okolnosti stěžovatelova případu a dospěl k závěru, že článek lze aplikovat.
13. Senát shledal, že občanskoprávní žaloby na vykonání smluvní povinnosti nebo na náhradu škody utrpěné v důsledku porušení smluvní povinnosti existují v mnoha systémech soukromého práva a že v projednávané věci se spor týkal aplikovatelnosti ustanovení, o která se stěžovatel opíral, na jeho vztah s Maďarskou reformovanou církví.
14. Nadto Senát neshledal, že by se rozhodnutí Ústavního soudu č. 2003 (viz bod 29 výše) týkalo dostatečně podobné situace, jako je ta stěžovatelova. Pokud tedy neexistuje žádné předchozí soudní rozhodnutí o tom, jestli jsou, nebo nejsou ustanovení o smluvních povinnostech a odpovědnosti aplikovatelná na pastory duchovní služby, Senát dospěl k závěru, že domácí soudy měly rozhodnout ve stěžovatelově věci o tom, jestli jeho ujednání s Maďarskou reformovanou církví spadá do některé z existujících kategorií smluv a jestli tvrzená škoda způsobená nezaplacením jeho odměny za služby spadá do rozsahu působnosti občanského zákoníku.
15. Z těchto důvodů Senát dospěl k závěru, že na počátku řízení existoval alespoň podle tvrzených okolností nárok podle domácího práva a existoval opravdový a vážný spor o existenci jeho práv. Následný rozsudek Nejvyššího soudu nemohl retrospektivně učinit stěžovatelův nárok nedůvodným. Konečně vzhledem k tomu, že šlo o nárok čistě finanční, šlo nepochybně o nárok soukromoprávní.
16. Pokud jde o tvrzení o věci samé, Senát neshledal porušení čl. 6 odst. 1, protože rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se interpretace a aplikace národního práva nebylo ani arbitrární, ani zjevně nepřiměřené.
17. Vyjádření stran v řízení před Velkým senátem k aplikovatelnosti čl. 6 odst. 1

(...)

1. Posouzení věci Velkým senátem
2. Obecné principy
3. Soud opakovaně připomíná, že čl. 6 odst. 1 ve své soukromoprávní větvi je aplikovatelný pouze tehdy, existuje-li spor o právo, u něž musí být alespoň diskutabilní, zda je uznáváno domácím právním řádem, nehledě na to, že jde o právo zaručené Úmluvou. Spor musí být opravdový a závažný; může se týkat nejen samotné existence práva, ale také jeho rozsahu nebo způsobu jeho výkonu; a v neposlední řadě výsledek řízení musí mít přímý dopad na takové právo, pouhé

tenké spojení nebo vzdálený dopad nejsou dostatečné pro konstatování aplikovatelnosti čl. 6 odst. 1 (viz, mimo mnohé jiné, Řecká katolická farnost Lupeni proti Rumunsku [VS], 29. 11. 2016, č. 76943/11, bod 71; Baka proti Maďarsku [VS], 23. 6. 2016, č. 20261/12, bod 100 a Bochan proti Ukrajině (č. 2) [VS], 5. 2. 2015, č. 22251/08, bod 42).

4. Čl. 6 odst. 1 nezaručuje žádný konkrétní obsah soukromých práv a povinností v hmotněprávních předpisech smluvních států: Soud nemůže cestou výkladu čl. 6 odst. 1 vytvářet hmotná práva, která nemají právní základ ve státě, o který se jedná (viz například Roche proti Spojenému království [VS], 19. 10. 2005, č. 32555/92, bod 119 a Boulois proti Lucembursku [VS], 3. 4. 2012 č. 37575/04, bod 91). Nadto, jak lze dovodit z ustálené judikatury Soudu, je nezbytné rozlišovat mezi procesními a hmotnými prvky: jakkoliv hranice může být tenká v konkrétním národním právním řádu, rozlišení je rozhodující pro aplikovatelnost a rozsah záruk plynoucích z čl. 6 Úmluvy, který nelze z podstaty věci aplikovat na hmotněprávní omezení práva existujícího v domácím právu (viz Řecká katolická farnost Lupeni, cit. výše, bod 100).
5. Aby bylo možné určit, jestli má sporné právo skutečně svůj základ v domácím právu, je třeba vycházet z ustanovení příslušného domácího práva a jejich interpretace domácími soudy (viz nedávné rozhodnutí Al-Dulimi a Montana Management Inc. proti Švýcarsku [VS], 21. 6. 2016, č. 5809/08, bod 97), Soud připomíná, že je především na národních orgánech, zejména pak soudech, aby interpretovaly domácí legislativu. Role Soudu je omezena na přezkoumání, zda taková interpretace není neslučitelná s Úmluvou. Pokud tomu tak není a nejde-li o výklad zjevně arbitrární, není na Soudu, aby zpochybňoval výklad domácího práva provedený národními soudy (viz Nejdet Sahin a Perihan Sahin proti Turecku [VS], 20. 10. 2011, č. 13279/05, body 49–50). Tedy pokud vysoké národní soudy analyzovaly zevrubně a přesvědčivě povahu vytykaného omezení (přístupu k soudu) na základě relevantní judikatury k Úmluvě a na základě principů z ní vyplývajících, Soud musí mít silné důvody, aby s těmito závěry dosaženými národními soudy vyslovil nesouhlas a nahradil je vlastním pohledem a závěrem o tom, že v rozporu s jejich názorem existuje právo zaručené domácím právem (viz Roche, cit. výše, bod 120).
6. Je to právo, jehož se stěžovatel domáhal před domácími soudy, které musí být rozhodné pro posouzení, zda je čl. 6 odst. 1 aplikovatelný [viz Stichting Mothers of Srebrenica a ostatní proti Nizozemí (rozhodnutí), 11. 6. 2013, č. 65542/12, bod 120]. Pokud existuje opravdový a závažný spor o existenci práva, jehož se stěžovatel domáhá podle národního práva, samotné rozhodnutí domácích soudů o neexistenci takového práva neznamena, že by měl být tvrzený nárok stěžovatele retrospektivně označen za neopodstatněný (viz Z a ostatní proti Spojenému království [VS], 10. 5. 2001, č. 29392/95, bod 89).
7. Aplikace principů v projednávané věci
8. Soud má za to, že nejprve musí být zodpovězena otázka, zda v projednávané věci měl stěžovatel právo, o němž lze alespoň uvažovat, že je zaručeno domácím právem.
9. Při posouzení této otázky musí Soud vyjít z ustanovení domácího práva a jeho interpretace domácími soudy (viz Roche, cit. výše, bod 120).
10. Pokud jde o domácí právo, je nesporné, že v souladu s ustanovením čl. 15 odst. 2 zákona o církvi z roku 1990 jakékoliv nároky plynoucí z interních předpisů církve nemohou být vynucovány státními orgány (viz bod 28 výše). Je dále nesporné, že pokud domácí soudy dospějí k závěru, že probíhající spor je veden o církevní nárok nevynutitelný domácími orgány, musí takové řízení zastavit podle čl. 130 odst. 1 písm. f) občanského soudního řádu (viz bod 27 výše). Pro řízení před domácími soudy byla tedy zásadní otázka přesné povahy vztahu mezi stěžovatelem a Maďarskou reformovanou církví.
11. Ve svém rozhodnutí z roku 2003 (viz bod 29 výše) maďarský Ústavní soud vyjasnil postavení duchovních ve vztahu k jejich duchovní službě, a to tak, že uvedl, že nároky plynoucí z církevních zákonů nemohou být vynucovány domácími soudy. V tomto rozhodnutí Ústavní soud vysvětlil, že vztah mezi církvemi a jejich pastory může být na jednu stranu upraven církevním

právem, a v takovém případě nemohou veřejné orgány participovat na vynucení nároků z těchto vztahů plynoucích. Na druhou stranu, jsou-li vztahy mezi církví a jejími členy upraveny státním právem, pak Ústavní soud uzavřel, že:

„Podle výkladu principu oddělení církve a státu a práva na přístup k soudu jsou státní soudy povinny rozhodnout ve věcech právních sporů týkajících se práv a povinností osob ve službách církve upravených státním právem; při rozhodování musí být nicméně justičními orgány respektována autonomie církve.“

68. Soud v této souvislosti uvádí, že stěžovatelova církevní služba byla založena jmenovacím dopisem vydaným farními kněžími, kterým byl ustaven do funkce pastora Maďarské reformované církve (viz bod 9 výše). Podle znění dopisu měl stěžovatel vykonávat „úkoly stanovené církevními předpisy a právními ustanoveními, zejména těmi obsaženými v zákonu č. II z roku 1994 o pastorech a pastorační službě a kodexem chování“. V této souvislosti Soud shledal, že čl. 9 zákona č. II z roku 1994 o ustavení a organizaci Maďarské reformované církve stanoví, že církevní právo je aplikováno na služební poměr pastorů a všech ostatních osob ve službách pastorační povahy (viz bod 32 výše). Nadto čl. 34 zákona č. I z roku 2000 o pravomoci Maďarské reformované církve stanoví, že veškeré právní spory týkající se mimo jiné jmenování, odměňování a důchodu pastorů je v pravomoci církevních soudů (viz bod 33 výše).
69. Nicméně místo aby se stěžovatel poté, co byl propuštěn, obrátil se svými nároky na církevní soud, inicioval nejprve řízení pracovněprávní, v jehož rámci tvrdil, že jeho vztah s Maďarskou reformovanou církví byl obdobný jako zaměstnání (viz bod 13 výše). Pracovněprávní soud zastavil řízení, neboť shledal, že jeho nárok nemůže být vynucován domácími soudy (viz bod 14 výše). Stěžovatel nepodal žádost o přezkum Nejvyšším soudem, ale namísto toho se obrátil na civilní soudy a tvrdil, že jeho vztah s Reformovanou církví je ve skutečnosti agenturní smlouvou ve smyslu občanského zákoníku (viz body 15–18 výše). Pouze ve vztahu k druhému uvedenému řízení byla stížnost shledána Senátem přijatelnou, a tedy pouze toto druhé řízení může být posuzováno Velkým senátem (viz bod 43 výše).
70. Soud prvního stupně projednal stěžovatelův případ a v souladu s ustanoveními domácího práva shledal, že stěžovatelův vztah s církví nemůže být považován za agenturní smlouvu, tak jak je definována občanským zákoníkem, neboť postrádá důležité rysy takové smlouvy, a to zejména proto, že stěžovatelovy duchovní služby nemají obchodní hodnotu (viz bod 19 výše). Tento závěr byl potvrzen Nejvyšším soudem, který uvedl, že stěžovatelův nárok je spíše církevní než civilní povahy, a tudíž není vynutitelný před národními soudy. Proto v souladu s ustanoveními domácího právního řádu neshledal návrh opodstatněným a zastavil řízení (viz body 24–66 výše). Žádný z domácích soudů neakceptoval stěžovatelův argument, že je třeba na jeho pastorační službu pohlížet odděleně od jeho pastorační odměny (viz bod 58 výše).
71. Před Soudem stěžovatel tvrdil, že na počátku řízení měl mít právo vyplývající z domácího právního řádu, které bylo dostatečně odůvodněné, aby mohla být založena aplikovatelnost čl. 6 Úmluvy. Soud proto musel posoudit obsah maďarského práva, a pokud by to bylo namíste, odchýlit se od závěrů učiněných maďarskými soudy. Soud připomíná, že takový postup by byl důvodný jedině tehdy, pokud by závěry domácích soudů byly arbitrární nebo zjevně nepřiměřené (viz bod 62 výše).
72. Soud uvádí, že ve stěžovatelově věci všechny soudy – tedy pracovněprávní soud, civilní soud a Nejvyšší soud – po podrobném přezkoumání otázky pravomoci státních soudů a práva na přístup k soudu osob v duchovních službách zastavily řízení, neboť shledaly, že stěžovatelův nárok nemůže být vynucován národními soudy, protože jeho pastorační služba a jeho jmenovací dopis, na němž je založena, jsou upraveny spíše církevním než státním právem (viz body 14 a 24 výše). Soud nadto uvádí, že tyto závěry jsou v souladu s principy stanovenými Ústavním soudem v jeho rozhodnutí z roku 2003 (viz body 29 a 67 výše).
73. Soud není přesvědčen stěžovatelovým tvrzením, že závěry domácích soudů ohledně povahy

jeho duchovního vztahu byly zpochybněny Nejvyšším soudem. Naopak je toho názoru, že Nejvyšší soud potvrdil, že stěžovatelův vztah s církví je duchovní povahy (viz bod 70 výše). Stěžovatelův argument týkající se zdanění jeho pastorální odměny také není přesvědčivý, neboť autonomie daňových předpisů umožňuje státním orgánům uložit zdanění příjmů i ze vztahů, které nejsou soukromoprávní povahy a upravené státním právem. Konečně samotná skutečnost, že Maďarská reformovaná církev netvrdila svou výhradní pravomoc v této oblasti, nemá žádný význam, neboť je úkolem státních soudů – a nikoliv církevních orgánů – stanovit rozsah jejich pravomoci.

74. Nadto Soud shledal, že čl. 15 odst. 2 zákona o církvi z roku 1990 se vztahuje pouze na záležitosti dotýkající se vnitřních zákonů a předpisů církve (viz bod 28 výše) a nedávají církvím ani jejich představitelům neomezenou imunitu proti jakýmkoliv civilním nárokům. Naopak, jak plyne z návodného rozsudku Nejvyššího soudu (na nějž se odkazuje vláda, viz bod 30 výše), jiné nároky, jako například ty, které zahrnují osobnostní práva, mohou být proti církvi vzneseny, neboť nejsou upraveny interními zákony a předpisy církve ve smyslu čl. 15 odst. 2 zákona o církvi z roku 1990.
75. Nicméně stěžovatelův nárok se netýkal takového statusového práva. Naopak šlo o tvrzení, že peněžitý nárok vyplývající z jeho pastorační služby, která je upravena církevním zákonem, by měl spadat do působnosti civilního práva. S přihlédnutím k povaze nároku domácí soudy, pokud se zabývaly podstatou sporu, shodně shledaly, a to v souladu s domácím právem, že tomu tak není.
76. Vzhledem k celkovému právnímu a judikatornímu rámci v Maďarsku v době, kdy stěžovatel podal návrh k civilnímu soudu, nelze považovat závěry domácích soudů o tom, že stěžovatelova pastorační služba se řídí církevním právem, a proto je třeba řízení zastavit, za arbitrární nebo zjevně nepřiměřené.
77. Z těchto důvodů a s ohledem na povahu stěžovatelovy stížnosti, způsob, jakým byla jeho pastorační služba založena a domácí právo, tak jak je vykládáno domácími soudy, a to před zahájením řízení ve stěžovatelově věci i v průběhu tohoto řízení, nemůže Soud než uzavřít, že stěžovatel neměl žádné právo, o němž by bylo možné alespoň uvažovat, že vyplývá z národních zákonů. Opačný závěr by znamenal, že by Soud svým výkladem čl. 6 odst. 1 založil hmotné právo, které nemá právní základ v žalovaném státě.
78. Soud proto shledal, že se čl. 6 neaplikuje v projednávané věci. Proto je stížnost neslučitelná *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy a musí být odmítnuta v souladu s čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud deseti hlasy ku sedmi prohlašuje tuto stížnost za nepřijatelnou.

Odlišné stanovisko soudce Sicilianose

1. Aplikovatelnost čl. 6 a meritum věci

(...)

2. (...) [A]nalýza otázky aplikovatelnosti čl. 6 by neměla přesáhnout do posouzení samotného merita věci. (...) [R]ozsudek neuspěl v dostatečně jasném odlišení přijatelnosti od samotného posouzení merita věci. Značná část bodů rozsudku jde za hranu otázky aplikovatelnosti čl. 6 a ve skutečnosti se vypořádává s meritem sporu, tedy se samotným obsahem práva na přístup k soudu za daných okolností a s tím, zda bylo, nebo nebylo omezení stanovené maďarským právem opodstatněné.

(...)

1. Výklad souladný se smyslem a účelem Úmluvy

(...)

9. Musí být tedy shledáno, že v souladu se smyslem a účelem Úmluvy musí pojem „obhajitelný“ zahrnovat prima facie posouzení Soudem s jednoduchým cílem, kterým je zjištění, zda jsou argumenty stěžovatele udržitelné. Jinými slovy, aby bylo možné určit, jestli je stěžovatelova stížnost „obhajitelná“ – ať už ve světle domácího práva nebo podle Úmluvy – Soud nemusí do hloubky posuzovat nebo rozhodovat o merituu věci s konečnou platností. Takový přístup jde nad rámec kontroly předvídané konceptem „obhajitelné“ stížnosti nebo argumentu. Mělo by to praktické dopady na zúžení rozsahu čl. 6 a 13 Úmluvy. Bližší analýza odhaluje, že čím větší nároky klademe na „obhajitelnost“, tím více limitujeme vlastní rozsah práva na to, být slyšen (nebo práva na efektivní prostředek nápravy).

(...)

1. Aplikace v projednávané věci

(...)

14. [P]asáže rozhodnutí maďarského Ústavního soudu ukazují, že existují konceptuální a právní nejasnosti, ke kterým dochází při pokusu o jasné oddělení případů, kdy je třeba aplikovat světské právo a kdy právo církevní. Zároveň je v rozhodnutí zdůrazněna potřeba dodržovat princip oddělení církve a státu na jedné straně a práva osob v duchovní službě na přístup k soudu na straně druhé. Dodržování jednoho z principů nesmí vést k porušení druhého. Musí být tedy zajištěno, aby právní posouzení v každé jednotlivé věci pečlivě vyvažovalo tyto principy, neboť to má zásadní důsledky na fungování právního státu a obecněji i na samotnou strukturu státu a limity jeho regulačních pravomocí.

15. Závěr

16. Za těchto okolností se jeví tvrzení, že stěžovatelovy argumenty nebyly „obhajitelné“, a že proto tato věc nedosahuje potřebné úrovně závažnosti, jako excesivní. Takové závěry podle mého názoru překračují limity prima facie posouzení, jaké by měl Soud provádět v rámci určení, zda je čl. 6 Úmluvy aplikovatelný a zasahuje do meritorního posouzení sporu. Ze všech těchto důvodů mám za to, že mělo být shledáno, že čl. 6 je v této věci aplikovatelný.

Společné odlišné stanovisko soudců Sajó, López Guerra, Tsotsoria a Laffranques

(...)

[V]ýklad domácího práva je pouze výchozím bodem a nevylučuje sám o sobě existenci civilního práva v domácím právním řádu. Jak bude níže vysvětleno, jsou silné důvody pro to, aby Soud opustil závěry dosažené domácím vysokým soudem v této věci, neboť jej lze považovat za arbitrární.

Jak uvedl maďarský Ústavní soud, tam kde existuje vztah podle státního práva, musí se státní právo aplikovat. Tento princip přitom nemůže být pominut pouze na základě skutečnosti, že mezi subjekty zároveň existuje i církevní vztah. Zatímco Soud zdůrazňuje, že nemůže vytvářet hmotná práva, která nemají právní základ v dotčeném státě, zdá se, že zapomíná, že zde existoval spor o právo, které je alespoň podle „obhajitelných“ tvrzení uznáváno domácím právním řádem, tedy nárok plynoucí z agenturní smlouvy. Tento nárok nebyl dostatečně posouzen domácími soudy, které byly toho názoru, že takový přezkum není možný, neboť poměr mezi stěžovatelem a církví je církevní povahy.

(...)

Na rozdíl od Nejvyššího soudu Ústavní soud nevyklučuje aplikovatelnost státního práva pouze z důvodu, že se na vztah použije také církevní právo, a to právě s odkazem na čl. 6 odst. 1 Úmluvy, protože ten, který má nějaké právo, nemůže být připraven o přístup k soudu.

Nicméně domácí soudy neprovedly substantivní posouzení soukromoprávního nároku, tak jak to požaduje Ústavní soud, neboť podle jejich názoru se stěžovatelova duchovní služba řídí spíše církevním než státním právem. Nejvyšší soud úplně opomněl klíčovou otázku projednávané věci. Vzal v úvahu soukromoprávní povahu služebního poměru a shledal, že služba nemá materiální povahu a dospěl proto k závěru, že se občanský řád (a v něm stanovená pravidla ohledně agentur) nepoužijí. A to proto, že je-li služba duchovní a nikoliv materiální povahy, použije se pouze církevní právo. To, co je upraveno církevním právem je duchovní (a nemateriální) a občanský zákoník se neuplatní. Toto odůvodnění kruhem postrádá nezávislé posouzení podle státního práva pouze z důvodu, že se na věc aplikuje církevní právo. Nicméně podle Ústavního soudu není namístě položit si otázku, zda je vztah upraven výlučně církevním právem (což má být také podle rozhodnutí ve věci Roche procesní překážkou a nevyklučuje to aplikaci čl. 6), ale jaký je status takového právního vztahu podle státního práva, což vyžaduje, aby existovalo výslovné zákonné ustanovení, podle kterého by nárok byl nevymahatelný.

(...)

Svým rozsudkem Soud posvětil vytvoření dvojího právního systému, v jehož rámci je popřena suverenita státu a státní právní systém a jeho prostředky k ochraně práv zůstávají nedosažitelné v některých sporech. Důsledkem je rezignace státu na svou povinnost zajistit soudní ochranu mnoha svých občanů.

Odlišné stanovisko soudce Pinto de Albuquerque

1. Úvod
2. (...) Velký senát ESLP měl dvě cesty, jak se s případem vypořádat. Buďto mohl aplikovat obecné závěry plynoucí z judikatury Soudu ohledně práva na přístup k soudu, nebo mohl přehodnotit svou judikaturu ve světle kritiky, které byla podrobena. Z důvodů, které zůstávají utajeny, se Soud nerozhodl ani pro jednu z těchto cest.
3. Namísto toho jsou velmi důležitá rozhodnutí činěna hledáním skulinek, abychom mohli přijmout závěr, který jsme si předem vytyčili. Většina Velkého senátu v první řadě zcela pominula skutečnost, že Nejvyšší soud neodmítl stěžovatelův návrh z meritorních důvodů, ale pouze zastavil řízení. Zadruhé, většina se vůbec nevypořádala s otázkou povahy omezení přístupu k soudu ve stěžovatelově případě. Zatřetí, většina opomněla stanovit a odůvodnit rozsah prostoru pro uvážení státu v tomto případě, nebo se jen zabývat evropským konsenzem ohledně přístupu k soudu v případech majetkových nároků duchovních a spokojila se se závěrem, že rozhodnutí Nejvyššího soudu nebylo arbitrární. (...)
4. Omezení práva na přístup k soudu ve sporech týkajících se duchovních

(...)

(b) Evropský konsenzus ohledně přístupu k soudu v případech majetkových sporů duchovních

(...)

21. Pokud tedy jde o otázku, zda státní soudy projednávají nároky čistě majetkové povahy, jichž se dovolávají duchovní a ministranti proti náboženským organizacím, studie domácích právních řádů a judikatury odhaluje, že existují zásadní rozdíly mezi různými řešeními - mezi státy a i uvnitř států. Pouze v 7 z 39 států nemají soudy pravomoc přezkoumávat takové nároky vůbec.

Ve všech ostatních existuje nějaká možnost přezkumu takových nároků, liší se však co do způsobu a rozsahu.

(...)

1. Aplikovatelnost čl. 6 na majetkové spory týkající se duchovních

(...)

(a) Nedostatky odůvodnění většiny

(...)

24. Většina Velkého senátu, stejně jako Nejvyšší soud, špatně vyložila rozsudek Ústavního soudu č. 32/2003, jak uvádí soudce Sajó ve svém odlišném stanovisku. Ústavní soud ve svém rozsudku vyžaduje, aby domácí soudy posoudily, od jaké míry je vztah osoby ve službách církve a církve upraven také státním právem. Nevylučuje tedy, že obě práva, světské i církevní, mohou být aplikována v jednom případě. Nadto Ústavní soud ve věci, v níž byl vydán citovaný rozsudek, vůbec neposuzoval obdobnou situaci jako je ta stěžovatelova a neposuzoval, zda lze stěžovatelovu situaci považovat za případ agenturního zaměstnávání ve smyslu občanského zákoníku. Civilní soudy měly tedy podle okolností stěžovatelova případu vyhodnotit, zda jeho nárok, tak jak byl uplatněn před domácími soudy, může být považován za soukromoprávní nárok ve smyslu národního právního řádu. Na počátku řízení tedy existoval opravdový a závažný spor o existenci práva, o němž stěžovatel tvrdil, že je mu domácím právem zaručeno.

(...)

(b) Alternativní odůvodnění

(...)

27. (...) Čl. 6 se aplikuje na všechna práva obecně uznávaná domácím právním řádem.

Bylo-li zjištěno, že takové obecné právo existuje, kolize mezi specifickou imunitou podle domácího práva a právem na přístup k soudu nemůže vyloučit aplikaci čl. 6, ale musí být posouzena v rámci přezkoumávání legitimního cíle a proporcionality.

1. Aplikace čl. 6 v projednávané věci

(a) Prostor pro uvážení státu

(...)

32. Pouze 7 z 39 smluvních států zcela vylučuje pravomoc státních soudů projednat majetkový nárok duchovních. Za těchto okolností musí být prostor pro uvážení státu úzký.

(b) Legitimita a proporcionalita

(...) Nejvyšší soud každopádně opomněl zodpovědět otázku, zda uplatněním stěžovatelova nároku dochází ke skutečnému a zásadnímu zásahu do autonomie žalované církve. Místo toho ze zcela formalistických důvodů uzavřel, že pokud stát nemůže vynucovat interní zákony a předpisy církve, spadá nárok stěžovatele mimo působnost státních soudů. Tím Nejvyšší soud fakticky udělil žalované církvi imunity v celé řadě majetkových sporů s duchovními, což se nezdá být zrovna přiměřené ve vztahu k právu jednotlivce na přístup k soudu.

(...)

Soud se dosud nikdy nezabýval otázkou církevních soudů nebo tím, jaké kvality by takový soud musel mít, aby mohl být považován za alternativní orgán způsobilý k projednání stěžovatelova nároku. Nicméně se již několikrát zabýval situacemi, které mohou být v nyní projednávané věci inspirací. Například Soud v minulosti uznal, že povinnost rozhodnout o disciplinárních přestupcích může být přenesena na zvláštní orgány nebo profesní asociace. Přestože Soud shledal, že samotné přenesení takových pravomocí nepředstavuje porušení Úmluvy, uvedl, že Úmluva nicméně vyžaduje existenci alespoň jednoho z následujících systémů: buďto musí samotné speciální orgány respektovat požadavky stanovené čl. 6 odst. 1, nebo musí podléhat kontrole takového soudního tělesa, kterou mohou jejich rozhodnutí plně přezkoumat a zároveň splňují požadavky stanovené čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud stanovil podobné požadavky také pro rozhodčí řízení, které také vyžaduje možnost alternativního projednání sporu tělesem splňujícím požadavky čl. 6. Stejný standard musí být uplatňován také u církevních soudů.

1. Závěr

2. Ve světle výše uvedeného je zřejmé, že stěžovatel neměl žádný alternativní způsob, jak svůj případ vyřešit. Ve skutečnosti v situaci, kdy domácí soudy odmítají svou pravomoc rozhodnout o majetkovém nároku vyplývajícím z duchovní služby, aniž by adekvátně vyvážily jeho právo na přístup k soudu a potenciální risk zásahu do autonomie církve – a tak připraví stát o působnost v celé řadě civilních nároků duchovních – maďarské orgány připravily stěžovatele o jakoukoliv možnost domoci se přezkumu svého nároku před soudcem, a to způsobem, který je v rozporu s principem právního státu a se základním principem čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Takový stav může ohrozit samotnou podstatu stěžovatelova práva na přístup k soudu v rozporu s čl. 6 Úmluvy.

Odlišné stanovisko soudce Pejchala

(...)

Stěžovatel si měl být vědom skutečnosti, že v Maďarsku jsou církve a stát podle ústavy odděleny, ale také si mohl logicky myslet, že on sám není církví. Je pouhým církevním zaměstnancem, který měl s církví spor. Kdo jiný než nezávislý a nestranný soud, k němuž mají mít podle ústavy všichni přístup, by měl rozhodnout o sporu maďarského občana? Ale maďarské soudy se odmítly stěžovatelovým případem zabývat, neboť údajně nespadá do jejich pravomoci. To je celý příběh. Z pohledu Úmluvy není co dodat.

(...)

[J]e těžké souhlasit s názorem většiny, že ve stěžovatelově případě nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, když pravý opak je absolutně nezvratným faktem. Takový závěr je zároveň projevem hluboké pokory před existujícím systémem mezinárodního práva a ústavním pořádkem Maďarska.

(Zpracovali: JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D. a Mgr. Martina Grochová)